

Sisäkorvaistute ja viittomakieli

Joka vuosi Suomessa syntyy noin 55 000–60 000 lasta. Yhdellä tuhannesta on vaikea kuulovika, ja heistä noin 20–30 on kuuroja. Kuuron lapsen saaneista vanhemmista 95 % on kuulevia, ja aniharva heistä on ollut tekemisissä kuurojen tai viittomakielen kanssa. Siksi oman lapsen kuurous tuntuu aluksi ahdistavalta: miten me nyt voimme luoda yhteyden lapseemme omalla äidinkielellämme?

1 970–1990-luvulla syntyneitä kuurojen lasten perheitä ohjattiin käyttämään viittomakieltä tai viittomia. Puheen kehitystä ohjattiin puheterapiassa, ja jäljellä olevaa kuuloa tuettiin kuulolaittein. Kuuro lapsi pyrittiin sijoittamaan kuulovammaisille tarkoitettuun päiväkotiin ja sitten erityiskouluun (joko kunnalliseen kuurojenkouluun tai valtion sisäoppilaitokseen), joissa viitottiin. Jatko-opintoihin oli puolestaan mahdollisuus saada opiskelutulkki.

Tätä aiemmin viittomakielen käyttö oli kouluissa täysin kiellettyä. Koska oppisisällöt jouduttiin omaksumaan opettajien huulten liikkeitä tarkkailemalla ja oppikirjoja lukemalla, oppimistulokset jäivät heikoiksi. Tuolloin ei ymmärretty, että opetuksessa ja puheharjoituksissa käytetty suomi tai ruotsi ei ollut oppilaille ennestään tuttu, vaan sekin oli opeteltava uutena, vieraana kielenä.

Kuurojen lasten kuntoutuksessa siirryttiin 1990-luvun lopulla tavanomaista kuulokojetta tehokkaampaan laitteeseen, sisäkorvaistutukseen. Nykyisin sähköisiä signaaleja kuulohermoon lähettävä sisäkorvaistute pyritään asentamaan vaikeasti huonokuuloisena syntyneelle lapselle nukutusta edellyttävässä leikkauksessa molempiin korviin jo ensimmäisen ikävuo-den aikana. Tällä pyritään turvaamaan se, että kuulonvaraiseen kielenoppimiseen ei syntyisi liian pitkää viivettä kuulevien lasten puhutun kielen oppimisprosessiin verrattuna.

Jos lapsi taas voi oppia kasvuympäristönsä viitotun kielen ensimmäisenä kielenään, mitään viivettä ei kielenkehityksessä vaikeasti huonokuuloisella lapsella pääse syntymään.

Lisäksi ensimmäiset viitotut sanat ilmaantuvat lapsen kieleen kuulevia lapsia aiemmin, noin viiden kuukauden iässä.

Sisäkorvaistutelapsista suuri osa käy lähikoulua erityiskoulun sijaan. Luokkaan saataan tehdä akustiikkaa tukevia muutoksia ja hankkia erityisiä apuvälineitä (mikrofoni, äänenvahvistin, dokumenttikamera jne.). Osalla lapsista on käytössään avustaja, osalla tulkki. Joillekin taas sopiva ratkaisu on erityisluokka, jossa kuulo- ja katseluolosuhteet on helpompi järjestää. Opetuskieleksi voidaan tarvittaessa vaihtaa viittomakieli tai käyttää viittomia puheen tukena.

Pikemminkin huonokuuloinen kuin kuuleva

Sisäkorvaistutuksesta saatava apu vaihtelee erittäin paljon lapsesta toiseen. Yli puolet varhain istutteen saaneista ymmärtää puhetta ilman huulitaluvun antamaa tukea, ainakin häiriöttömissä tilanteissa. He kasvavat pääasiassa puhekieliseksi. Noin 30–40 % lapsista ei kuitenkaan kuule riittävästi laitteen avulla – laite ei harjoittelemisesta huolimatta aina mahdollista puheen äänteiden erottelua. Heidän puheensa saattaa kuulostaa sujuvalta, mikä helposti erehdyttää luulemaan, että he myös kuulevat hyvin. Heidän kanssaan käytetään usein viit-

tomia tai muita menetelmiä puheen ymmärtämisen tukena.

Sisäkorvaistute ei siis paranna kuuloa täysin, vaan korjaa sitä kuten silmälasit korjaavat näköä. Kun istute ei ole päällä tai se on rikki, henkilö on käytännössä kuuro. Sisäkorvaistutteen kanssa hän on toiminnallisesti pikemminkin huonokuuloinen kuin täysin kuuleva.

Kaikille sisäkorvaistutetta käyttäville kuuleminen on hankalaa ryhmätilanteissa tai huonon akustiikan takia. Tällaisissa tilanteissa viittomakieli, tukiviittomat, kirjoitustulkkaukset tai muut puhetta selvittäviä keinoja ovat tarpeen ainakin muitten puhetta seurattaessa. Viittomista käytetään myös silloin, kun laite on rikki, akku on lopussa tai istutetta ei voi käyttää,

KUVA SUVI PYLÄNEN

KUVA SUVI PYLÄINEN

Kuunteleminen voi olla fyysisesti erittäin väsyttävää.

esimerkiksi ulkoillessa, uudessa tai saunassa sekä nukkumaan mennessä.

Kuulovammaisen lapsen vanhemmat ristipaineessa

Ainakin osalle eriasteisesti kuulovammaisista lapsista viittomakieli toisena kielenä tarjoaa mahdollisuuden yhdenvertaiseen osallistumiseen, vaivattomaan oppimiseen ja kommunikaatioon. Kaikki kuulon ja puheen kuntoutuksen asiantuntijat eivät kannata viittomakielen käyttöä sisäkorvaistutetta käyttävien lasten kuulon, kielenkehityksen ja oppimisen tukena. Toisaalta mitään tieteellistä näyttöä ei ole saatavilla siitä, että viittomakielen käyttö häiritسی millään tavoin sisäkorvaistutetusten kielellistä kehitystä puhutussa kielessä.

Myöskään kuurot viittomakieliset henkilöt, jotka ovat visuaalisen havaitsemisen sekä viittomakielellä tapahtuvan ajattelun kokemusasiantuntijoita, eivät ymmärrä viittomakielen sivuuttamista kuurojen lasten elämänpöiristä.

Viittomakielinen keskustelu on heistä vaivantonta ja levollista, eikä se vaadi jatkuvaa pinnistelyä. Kun sisäkorvaistutetta käyttäviä lapsia ja nuoria patistetaan käyttämään laitteita, on siis hyvä muistaa, että kuunteleminen voi olla fyysisesti erittäin väsyttävää. Kun sisäkorvaistutteen käyttäjä haluaa levätä, he sulkevat korvansa eli ottavat laitteen pois päältä.

Kuuron lapsen vanhempien rooli erilaisen näkökulmien ristipaineessa ei ole helppo. He kuitenkin viime kädessä ratkaisevat, mitä kieltä tai kieliä heidän perheessään käytetään. Valinta riippuu siitä, minkä he asiantuntijoita kuunneltuaan kokevat toimivaksi oman lapsensa kohdalla. Vanhemmille tuleekin tarjota monipuolista tietoa päätöstä varten ja heille on tarjottava säännöllistä tukea lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen varmistamiseksi.

Lapsen näkökulma

Lapsilta itseltään kysyttäessä kommunikaation sujuvuus on kielen ilmiäsuä tärkeämpää. Suuri

osa nauttii myös kuuloaistimuksista ja mahdollisuudesta puheella tapahtuvaan vuorovaikutukseen, vaikka puheen seuraaminen ja kuullun ymmärtäminen vaatisikin heiltä herkeämätöntä ponnistelua. Osalle taas viittomakieli mahdollistaa puhuttua kieltä häiriöttömämmän kanaan kielen vastaanottamiseen ja tuottamiseen.

Viittomakieltä ja puhuttua kieltä käyttävät kaksikieliset kuulovammaiset lapset osavat taas jo hyvin varhain valita sopivan kielen keskustelukumppanin mukaan, aivan samoin kuin kahta puhuttua kieltä (esim. suomi ja englanti) käyttävässä perheessä kasvaneet lapset vaihtavat kieltä tilanteen mukaan.

Kuten kaikkien lasten, myös kuuron lapsen kannalta mahdollisuus vuorovaikutukseen on kaiken kasvun ja kehityksen A ja O. Siksi viittomakielen ottamista toiseksi kieleksi jo varhain voidaan pitää perusteltuna myös sisäkorvaistutelapsille, koska istutteella saavutettavat tulokset ovat yksilöllisiä ja voi kestää vuosia ennen kuin tiedetään, millainen hyöty istutteesta on.

Lähdeluettelon voi pyytää toimituksesta.